

KS. DAWID GALANCIAK

Lubawa

Kapłan – nauczyciel religii człowiekiem modlitwy

Streszczenie: Modlitwa leży u podstaw kapłańskiej formacji i służby, której szczególnym wymiarem jest nauczanie religii. Ze spotkania z Jezusem Chrystusem kapłan czerpie siłę, by być Jego świadkiem w parafii i środowisku szkolnym. Artykuł opisuje zagadnienie modlitwy w życiu kapłana jako podstawę jego formacji, źródło powołań i kapłańskiej siły, podstawę autentyzmu posługi kapłana w parafii i szkole oraz źródło dynamizmu pasterskiego. Wskazuje także na wspólnototwórczy wymiar modlitwy i konsekwencje jej braku w życiu kapłana. Modlitwa dla kapłana jako duszpasterza i nauczyciela religii jest priorytetem i pokarmem, bez którego nie można mówić o owocności jego posługi.

Słowa kluczowe: człowiek modlitwy, formacja kapłańska, nauczyciel modlitwy, nauczyciel religii

Wprowadzenie

Szczególną formą kapłańskiej posługi, wymagającą zwłaszcza dziś dużej troski ze strony duszpasterzy jest szkolne nauczanie religii. Stawia ono kapłanów z jednej strony wobec wymagań i oczekiwań aktualnego systemu edukacji, a z drugiej strony wobec obowiązku troski o rozwój płaszczyzny duchowej dzieci i młodzieży oraz wymagań, jakie w tym zakresie stawia mu Kościół. Podstawą kapłańskiej misji jest jego osobisty dialog z Jezusem, w imieniu którego naucza. Zadanie, przed którym staje kapłan – nauczyciel religii, domaga się zatem pierwszej kolejności od niego samego „intensywnego życia sakramentalnego i duchowego, praktyki modlitwy, głębokiego zrozumienia wzniosłości chrześcijańskiego orędzia i jego skuteczności w przemianie życia, gorliwej miłości, pokory i roztropności, które pozwalają na owocne działanie Ducha Świętego w osobach katechizowanych”¹. Tylko w ten sposób jego posługa będzie otwierała katechizowanych na Jezusa Chrystusa i osobisty dialog młodych ludzi z Nim.

1. Kapłan naśladowujący Jezusa

Podstawowym obowiązkiem chrześcijanina, przede wszystkim kapłana jest na-

¹ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Ogólna Instrukcja Katechetyczna „Directorium Catechisticum Generale”*, nr 114, Watykan 1971, wyd. pol. „Orędownik Diecezji Chełmińskiej” 106/1-2 (1973), s. 3-67.

śladowanie Jezusa Chrystusa, który wielokrotnie udawał się podczas swego ziemskiego życia na miejsce osobne, by tam oddać się modlitwie. Modlitwę można zatem określić bez wątpienia sercem i duszą publicznej działalności Jezusa Chrystusa. Jezus uczynił ją sposobem życia². Modlitwa Jezusa mająca swój początek w Jego wcieleniu ma charakter wiecznotrwały. Trwa ona bowiem jako: modlitwa Jezusa uwielbionego w swym człowieczeństwie na tronie chwały w niebie, modlitwa trwająca na wszystkich ołtarzach świata w czasie sprawowanej Eucharystii oraz jako nieustanna modlitwa Chrystusa obecnego w Najświętszym Sakramencie³. Ponieważ modlitwa Jezusa jako Najwyższego Kapłana stanowi centrum Jego życia i osoby, dzięki czemu pozostaje On w stałej łączności z Bogiem⁴, winna ona być również treścią kapłańskiego życia. Stanowi ona czynnik niezbędny dla właściwego i owocnego wypełnienia kapłańskiej posługi.

Modlitwa mieści się w strukturze kapłańskiego bytu, dlatego bez niej nie jest możliwe zachowanie tożsamości przez kapłana. Dzięki modlitwie kapłan uczy się wcielać w życie swoje kapłaństwo, urzeczywistniać jego dynamizm ewangeliczny, potwierdzać przynależność do Jezusa Chrystusa. Na drodze modlitwy prezbiter zdobywa doświadczenie Boga, pogłębia swoje życie duchowe oraz odnajduje moc do pokonywania przeszkód w wypełnianiu misji uświęcania i głoszenia słowa, a także kierowania ludem Bożym do ostatecznych przeznaczeń w samym Bogu⁵. Wchodzenie zatem w intymną komuniję z Jezusem Chrystusem na modlitwie otwiera kapłana na doświadczenie Jego przebaczącej miłości. Dysponuje go ponadto do coraz pełniejszej identyfikacji z Panem⁶. Kapłan – człowiek modlitwy rodzi się więc w niej jako ten, który jest zdolny do niesienia ludzkim sercom pokoju przez celebrowanie sakramentu pokuty i pojednania. Wypełnia w ten sposób pragnienie swego Mistrza, który powiedział: „Weźmijcie Ducha Świętego! Którym odpuszcicie grzechy, są im odpuszczone, a którym zatrzymacie są im zatrzymane”⁷.

Podczas audyencji generalnej papież Jan Paweł II nauczał: „Konsekrowany na wzór Chrystusa prezbiter powinien – podobnie jak Chrystus – być człowiekiem modlitwy. W tej syntetycznej definicji zawarte jest całe życie duchowe, które nadaje prezbiterowi prawdziwą chrześcijańską tożsamość, określa go jako kapłana i jest zasadą ożywiającą apostołat (...). To właśnie od Jezusa uczymy się, że nie można owocnie przeżywać kapłaństwa bez modlitwy, która chroni prezbitera od nadmiernej aktywności kosztem zaniedbywania życia wewnętrznego i od pokusy rzucenia się w wir zając aż do zagubienia w nich siebie”⁸. Rozmowa z Bogiem ma szczegól-

² Por. D. Murray, *O formacji duchowej w seminarium*, „Ateneum Kapłańskie” 116 (1991), s. 119.

³ Por. P. Kiejkowski, *Jezus Chrystus jako kapłan i Jego modlitwa w nauczaniu św. bpa Józefa Sebastiana Pelczara*, „Studia Gnesnensia” 23 (2009), s. 214.

⁴ Por. tamże, s. 208.

⁵ Por. M. Kaczmarek, *Chrystus w życiu kapłana*, „Dobry Pasterz” 26 (2001), s. 129.

⁶ Por. M. Chmielewski, *Kapłan jako penitent*, „Roczniki Teologiczne” 44 (1997), s. 97.

⁷ Mt 20, 22-23.

⁸ Jan Paweł II, *Prezbiter człowiekiem modlitwy*, Audyencja generalna (2.06.1993), „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.), 14/8-9 (1993), s. 44.

ne miejsce w życiu duchowym kapłana, ponieważ stanowi ona fundament, źródło i gwarancję bycia świętym w działaniu duszpasterskim. Nie może ona jednak ograniczać się tylko do modlitw urzędowych, ale winna być modlitwą mistyczną⁹. Brak tego istotnego elementu w kształtowaniu kapłańskiej tożsamości prowadzi do rozpadu kapłańskiego życia. Jezus Chrystus jest przyjacielem każdego kapłana, a każda przyjaźń wymaga troski i dialogu, dlatego kapłan jako pierwszy we wspólnocie wierzących powinien być tym, który z Bogiem rozmawia. Dialog ten musi wyrażać się nie tylko w uroczystości celebrowanych liturgiach, ale także i przede wszystkim na płaszczyźnie prywatnego życia kapłana. Sposób kapłańskiego posługiwania jest owocem wewnętrznej i osobistej relacji prezbitera z Panem Jezusem.

Pamiętając o tym, że Jezus Chrystus jest zasadniczym punktem odniesienia w formacji ku kapłaństwu i w kapłaństwie, każdy alumn oraz kapłan powinien brać z Niego przykład i znajdować czas w swoim posługiwaniu na pogłębienie egzystencjalnego związku z Jego osobą. Dokonuje się to jedynie poprzez milczenie i modlitwę. Modlitwa była dla Jezusa momentem komunikacji z Bogiem Ojcem, źródłem codziennej działalności, przenikała i ożywiała Jego mesjańskie posłannictwo oraz paschalne przejście, dlatego życie i posługa Zbawiciela były nią przeniknięte. Należy zatem mieć na uwadze fakt, że kapłaństwo zostało zrodzone jako owoc długiej modlitwy Mistrza z Nazaretu, ona też chroni kapłanów od nadmiernej aktywności za cenę zaniechania życia wewnętrznego i od pokusy rzucenia się w wir zajęć, aż do całkowitego zagubienia w nich siebie. Ponad to staje się załączkiem pasterkiej wrażliwości na innych oraz na ich potrzeby. Dzięki modlitwie, poprzez którą prezbiter zostaje uformowany na podobieństwo Jezusa Chrystusa i nieustannie trwa w szkole Jezusa modlącego się do Ojca, kapłan jest zdolny do owocnego formowania innych w tej samej szkole. Konieczna jest zatem troska o rozwój głębokiej zażyłości kapłana z Bogiem w ramach formacji kapłańskiej, ponieważ bez tego kontaktu prezbiter nigdy nie będzie zdolny do wspomaganie wiernych w ich życiu duchowym¹⁰.

2. Kapłan człowiekiem adoracji

Adoracja Najświętszego Sakramentu, kształtuje w kapłanie ducha radości, zachwyty i zdziwienia¹¹. Stąd II Polski Synod Plenarny zwraca uwagę, że w kapłańskim życiu „centralne miejsce Eucharystii powinno wyrażać się także w częstej adoracji Najświętszego Sakramentu. «Wiara i miłość do Eucharystii nie mogą pozwolić, by Chrystus w tabernakulum przebywał w samotności»¹². Adoracja Boga jest więc

⁹ Por. S. Urbański, *Stala formacja duchowa kapłana w dążeniu do mistycznej świętości*, „Studia Gdańskie” 23 (2008), s. 320.

¹⁰ Por. J. Kiciński, *Modlitwa źródłem duchowości kapłańskiej*, „Ateneum Kapłańskie” 140 (2003), s. 429-433.

¹¹ Por. A. Nowak, *Chrystomorfizacja kapłana w celibacie*, w: *Celibat znakiem płodności duchowej w Chrystusie, W 40 – lecie encykliki „Sacerdotalis caelibatus”*, red. I. Werbiński, Toruń 2009, s. 215.

¹² *Kapłaństwo i życie konsekrowane jako wspólnota życia i posługi z Chrystusem*, w: *II Polski Synod Plenarny (1991 – 1999)*, Poznań 2001, nr 69, s. 174.

pierwszym zadaniem i obowiązkiem Ludu Bożego, a w szczególności kapłanów, którzy mają mu przewodzić. Osiąga ona swój szczytowy wyraz w Eucharystii i przez Eucharystię¹³. Kapłan powinien odczuwać zatem potrzebę adoracji Najświętszego Sakramentu, nią żyć oraz uczyć jej wiernych, zwłaszcza dzieci i młodzież. Adoracja prowadzi bowiem do wyzwolenia w człowieku pragnienia czynienia dobrych uczynków, a także zachęca i umacnia do dawania świadectwa o Jezusie Chrystusie. Adorujący kapłan otwiera przed Jezusem i dla Jezusa swoje serce, przedstawiając Mu potrzeby własne, parafian, katechizowanych oraz Kościoła powszechnego i partykularnego¹⁴.

Kongregacja ds. Duchowieństwa w *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów*, podejmując refleksje nad adoracją jako elementem kapłańskiej codzienności, stwierdziła: „Centralne miejsce Eucharystii powinno wyrażać się nie tylko w godnej i sumiennej celebracji Ofiary, lecz także w częstej adoracji Najświętszego Sakramentu, by w ten sposób kapłan stawał się wzorem dla owczarni także w pobożnym skupieniu i ustawicznej medytacji – zawsze gdy to możliwe – w obecności Chrystusa w tabernakulum. Należy życzyć sobie, by prezbiterzy zaangażowani w prowadzenie wspólnot, poświęcali dużo miejsca adoracji wspólnotowej i zachowali dla Najświętszego Sakramentu ołtarza, także poza Mszą świętą, uwagę i cześć większą niż dla innych obrzędów i działań”¹⁵.

Nauczanie Kościoła kładzie nacisk na potrzebę osobistej relacji kapłana z Jezusem. Podkreśla się w nim, że trwanie na adoracji przez kapłana „ma w życiu duszpasterskim niepodważalne pierwszeństwo przed wszelkimi innymi czynnościami. Kapłan, przewodnik wspólnoty, winien tego pierwszeństwa przestrzegać, aby nie wyjałowić wewnątrznie i nie stać się nikomu nie przydatnym, wyschląm kanałem”¹⁶. Troskę tę podziela w swym nauczaniu również papież Benedykt XVI, który mówił do kapłanów: „Świat, w którym jest tak wiele hałasu, tak wiele zagubienia, potrzebuje milczącej adoracji Jezusa ukrytego w hostii. Trwajcie w modlitwie adoracji i uczcie wiernych tej modlitwy. W niej znajdą pocieszenie i światło przede wszystkim ludzie strapieni”¹⁷. Wydaje się dziś koniecznym, aby uczyć dziś dzieci i młodzież odkrywania piękna adoracji. Istnieje bowiem potrzeba oderwania młodych ludzi od zgiełku świata, by mogli usłyszeć głos Boga. Kapłan jako pierwszy adorujący Jezusa mocą łaski, jaka płynie ze spotkania z Panem, przynosi przez swoją

¹³ Por. Episkopat Polski, *Na tydzień modlitw o powołania*, w: *Listy Pasterskie Episkopatu Polski 1945 – 2000*, cz. 2, Marki 2003, s. 1489 – 1490.

¹⁴ Por. E. Mitek, *Eucharystia w życiu kapłana*, „Homo Dei” 63/3 (1994), s. 18.

¹⁵ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów*, Watykan 1994, wyd. pol. Tarnów 1995, nr 50.

¹⁶ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Instrukcja „Kapłan pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej”*, Watykan 2002; Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Instrukcja Kapłan pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej*, Watykan 2002, wyd. pol. Poznań 2002, nr 11.

¹⁷ Benedykt XVI, *Wierście w moc waszego kapłaństwa!*, *Przemówienie podczas spotkania z duchowieństwem w archikatedrze św. Jana w Warszawie (25.05.2006)*, „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.), 27/6-7 (2006), s. 16.

posługę owoc. W swoich postawach i sposobie bycia jako nauczyciel religii staje się wówczas w oczach uczniów autentycznym i namacalnym świadkiem Ewangelii. W myśl zasady, że przykłady pociągają, staje się on w naturalny sposób ewangelizatorem środowiska szkolnego pociągającym do zaangażowania w ewangelizację spotkane dzieci i młodzież.

Uwielbienie Najświętszej Eucharystii w czasie adoracji ma dla kapłana doniosłe znaczenie, ponieważ całe życie jego modlitwy znajduje w Niej swe źródło, jest nią oświecone i umacniane¹⁸. Na adoracji ponad to pogłębia się miłość kapłana do Eucharystii, dla której został ustanowiony, i której jest sługą. Sama Eucharystia jest najwyższą formą kapłańskiej modlitwy. Przypomina o tym Benedykt XVI: „Sprawowanie Eucharystii to modlitwa. Odprawiamy Eucharystię we właściwy sposób, jeśli naszą myślą i całą istotą zagłębiemy się w słowa proponowane nam przez Kościół. W nich zawiera się modlitwa wszystkich pokoleń, które nas prowadzą do Pana. A jako kapłani, celebrując Eucharystię, naszą modlitwą torujemy drogę modlitwie współczesnych wiernych. Jeśli my jesteśmy duchowo zjednoczeni ze słowami modlitwy, jeśli pozwalamy, by one nas prowadziły i przemieniały, wówczas także wierni znajdują drogę do owych słów. A wtedy wszyscy stajemy się prawdziwie «jednym ciałem i jedną duszą» z Chrystusem”¹⁹.

3. Liturgia Godzin źródłem kapłańskiej siły

Wśród form kapłańskiej modlitwy szczególne miejsce przypada Liturgii Godzin, której treść wpisana jest w poszczególne godziny dnia, dzięki czemu kapłan uświęca nie tylko siebie, ale także swoją posługę duszpastersko – katechetyczną. Prezbiter postrzegany jako człowiek Słowa Bożego, prawdy objawionej i przeżywanego w Kościele, jest tym, któremu Kościół powierza Liturgię Godzin, dzięki której razem z wiernymi, a zarazem w modlitwie prywatnej zanurza się on w Słowie Bożym, aby stało się ono natchnionym językiem uwielbienia, uprzywilejowanym miejscem doświadczenia wspólnoty z ludźmi oraz ożywiającym pokarmem dla medytacji. Ponadto oficjum liturgiczne pozwala kapłanowi na odświeżenie życia wewnętrznego, pomocnego w pogłębianiu i sprawowaniu posługi wobec wspólnoty wierzących, a także na płaszczyźnie katechetycznej²⁰.

Liturgia Godzin oraz adoracja Najświętszego Sakramentu stanowią zatem źródło kapłańskiej siły oraz wpisują się w naturalny rytm kapłańskiej codzienności. Jan Paweł II jedność tych dwóch form modlitwy uczynił treścią jednej ze swych refleksji w *Liście na Wielki Czwartek*: „Modlitwa kapłańska, a zwłaszcza Liturgia Godzin i adoracja eucharystyczna, pomoże nam przede wszystkim zachować głęboką świadomość tego, że jesteśmy jako «słudzy Chrystusa» w sposób szczególny i wy-

¹⁸ Por. M. Thurian, *Tożsamość kapłana*, Kraków 1996, s. 60.

¹⁹ Benedykt XVI, *Celebrowanie Eucharystii, kapłani torują drogę modlitwie współczesnych ludzi, Msza św. Krzyżma w Wielki Czwartek (09.04.2009)*, „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.), 30/6 (2009), s. 20.

²⁰ Por. M. Thurian, *dz. cyt.*, s. 61-62.

jątkowy szafarzami Bożych tajemnic (por. 1 Kor 4,1). Jakiegokolwiek byłoby nasze konkretne zadanie, jakiegokolwiek rodzaj zaangażowania związanego z pasterską posługą – modlitwa zabezpieczy w nas świadomość owych Bożych tajemnic, których pozostajemy «szafarzami», i pozwoli tej świadomości wyrazić się we wszystkim, cokolwiek czynimy»²¹.

Liturgia Godzin jest modlitwą Chrystusa i Kościoła, dlatego obowiązkiem prezbitera było i jest jej odprawianie i odmawianie w imieniu wszystkich wiernych i za nich²². Ta forma modlitwy jak podkreśla *Ogólne wprowadzenie do Liturgii Godzin* ma prowadzić do ożywienia pobożności oraz modlitwy osobistej prezbitera, ponadto ma być źródłem kontemplacji oraz natchnieniem w pracy duszpasterskiej i misyjnej przyczyniającej się do rozwoju Kościoła świętego²³. Celebracja Liturgii Godzin jest również ważnym polem osobistej formacji każdego kapłana – w niej znajduje wyraz chrystologiczna i chrystocentryczna lektura Pisma Świętego. Stanowi to ważny fundament tożsamości kapłańskiej oraz podejmowanego na jej bazie duszpasterstwa²⁴.

4. Modlitwa płaszczyzną kapłańskiej formacji

Pierwszym i najważniejszym środkiem formacji kapłanów i katechetów jest życie sakramentalne i modlitewne. Modlitwa bowiem stanowi czynnik formujący nie tylko tego, kto się modli, ale także innych²⁵. Staje się zatem oczywistym, że „biorąc przykład Jezusa, kapłan powinien poświęcić wiele chwil milczeniu i modlitwie, w których mógłby kulturować i pogłębiać swój egzystencjalny związek z żywą osobą Pana Jezusa”²⁶. Modlitwa jako płaszczyzna poszukiwania własnej tożsamości w obrębie relacji z Bogiem, jest nieustannym pozwoleniem danym przez człowieka, zwłaszcza kapłana Bogu, by go kształtował na swój obraz i podobieństwo²⁷. Modlitwy, jak podkreśla Jan Paweł II, „domaga się osobiste życie kapłana, a także jego posługa apostolska. Kapłan potrzebuje modlitwy, aby jego życie mogło być tym, czym być powinno: życiem w pełni poświęconym Chrystusowi. Nie można całkowicie należeć do Chrystusa bez pielęgnowania głębokiej, osobistej z Nim więzi, która

²¹ Jan Paweł II, *Modlitwa Chrystusa w Getsemani. List na Wielki Czwartek 1987*, w: *Jan Paweł II, Listy na Wielki Czwartek 1979 – 2005*, red. K. Lubowicki, Kraków 2005, s. 134.

²² Por. J. Miazek, *Kapłan celebrujący Liturgię Godzin*, w: *Sacerdos alter Chrystus, Kapłan w życiu i posłudze Kościoła na progu trzeciego tysiąclecia, Księga jubileuszowa z okazji siedemdziesiątych urodzin ks. prof. zw. dr. hab. Władysława Nowaka*, red. S. Ropiak – M. Tunkiewicz, Olsztyn 2010, s. 171-172.

²³ Por. *Ogólne wprowadzenie do Liturgii Godzin*, nr 28, w: *Liturgia Godzin*, t. I, Poznań 1982, s. 39.

²⁴ Por. W. Chrostowski, *Duszpasterstwo biblijne jako składnik nowej ewangelizacji*, w: *Nowa ewangelizacja potrzebuje nowych głosicieli Ewangelii, Materiały z sympozjum w Obrze 19 – 20 kwietnia 2001 r.*, red. A. Wojtczak, Poznań 2001, s. 53.

²⁵ Por. K. Dyrek – M. Kożuch – K. Trojan, *Powołanie, rozeznanie i rozwój. Aspekt psychologiczny*, Kraków 1993, s. 52-53.

²⁶ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze*, nr 40.

²⁷ Por. A. Cencini, *Ksiądz zawsze «człowiekiem modlitwy»?*, „Pastores” 3 (2009), s. 74-76.

znajduje wyraz w modlitewnym dialogu, i bez wpatrywania się weń nieustannie, aby żyć z Nim w komunii. Modlitwy wymaga (...) posługa apostolska, bowiem wszystko, co kapłan czyni, powinno czerpać natchnienie z Chrystusa i być oczekiwaniem owoców Jego łaski. Powołaniem kapłana jest modlitwa za tych, do których został posłany: ma im służyć modlitwą, przez którą może wyprosić dla nich liczne łaski”²⁸.

W *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów* czytamy, że „troska o życie duchowe powinna być odczuwana jako radosny obowiązek ze strony samego kapłana, ale także jako prawo wiernych, którzy szukają w nim, świadomie czy nieświadomie, człowieka Bożego, doradcy, pośrednika pokoju, wiernego i roztropnego przyjaciela, pewnego przewodnika, któremu mogliby powierzyć się w najtrudniejszych chwilach życia, by znaleźć umocnienie i pewność”²⁹. Pogłębianie duchowego wymiaru formacji kapłańskiej jest więc nakazem na całe życie dla każdego prezbitera. Formacja ta ma pomagać kapłanowi we wzrastaniu w świętości tak, by sposobem swego życia ukazywał, że jest możliwe zachowanie w całej pełni ewangelicznej nauki Jezusa Chrystusa³⁰. Możliwe jest to do zrealizowania tylko wówczas, gdy prezbiter jako pierwszy stanie się przyjacielem Jezusa Chrystusa oraz świadkiem tego, co naucza. „Być przyjacielem Jezusa, być kapłanem, znaczy być człowiekiem modlitwy”³¹. Kontynuując tę myśl Benedykt XVI mówił w Wielki Czwartek 2006 roku do kapłanów, że modlitwa „jest wewnętrzną wyżyną, na którą winniśmy się wspinać, górą modlitwy. Jedynie w ten sposób rozwija się przyjaźń. Jedynie w ten sposób będziemy mogli pełnić naszą kapłańską posługę. Jedynie w ten sposób możemy nieść Chrystusa i Jego Ewangelię ludziom. Zwyczajny aktywizm może być nawet heroiczny. Jednak zewnętrzne działanie pozostaje ostatecznie bezowocne i traci skuteczność, jeśli nie rodzi się z głębokiej osobistej komunii z Chrystusem. Czas, który na to poświęcamy, jest naprawdę czasem działalności duszpasterskiej, działalności prawdziwie duszpasterskiej. Kapłan powinien być przede wszystkim człowiekiem modlitwy. Świat w jego szaleńczym aktywizmie często gubi orientację. Jego działalność i możliwości stają się niszczyielskie, jeśli brak mocy modlitwy, z której wypływają wody życia, zdolne użyźnić suchą glebę”³².

5. Modlitwa kapłana potwierdzeniem autentyczności jego posługi

Kongregacja do Spraw Duchowieństwa w Instrukcji *Kapłan pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej* stwierdza: „Poprzez bezkrwawą Ofiarę Chrystusa uobecnianą na ołtarzu i sprawowanie liturgii godzin wraz z całym Kościołem, w sercu kapłana umacnia się miłość ku Boskiemu Pasterzowi i staje się coraz bardziej dostrzegalna

²⁸ Jan Paweł II, *Kapłan – człowiek modlitwy* (11.03.1990), „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.), 11/2–3 (1990), s. 12.

²⁹ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze*, nr 39.

³⁰ Por. S. Urbański, *dz. cyt.*, s. 325.

³¹ Benedykt XVI, «*Nazwałem was przyjaciółmi*», *Homilia Ojca Świętego Benedykta XVI w Wielki Czwartek (13.04.2006)*, „Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie” 7 (2006), s. 750.

³² Benedykt XVI, «*Nazwałem was przyjaciółmi*», s. 749-750.

dla wiernych. Kapłan otrzymał przywilej «przemawiania do Boga w imieniu wszystkich»; stał się «jakby ustami całego Kościoła»; dopełnia on w modlitwie liturgicznej braków w oddawaniu chwały Chrystusowi i jako uwierzytelniony ambasador w sposób jak najbardziej skuteczny wyjednuje światu zbawienie³³. Autentyczność kapłańskiej posługi przychodzi zatem przez kapłańską modlitwę indywidualną, wspólnotową, liturgiczną i sprawdza się w modlitwie³⁴. Kapłan musi jednak zachować postawę czujności, by nie roztrwonić tego daru obecności Boga w jego życiu, by nie roztrwonić czasu dla Niego przeznaczonego, by wreszcie nie wpaść w sidła świata, proponującego wygodny styl życia bez modlitwy. Kapłan musi mieć świadomość, że obecne czasy są czasami niewiary³⁵, a on będąc znakiem sprzeciwu jest tym, który ma złożyć najpiękniejsze świadectwo wiary i miłości do Jezusa Chrystusa i jego Kościoła, jako człowiek modlitwy.

6. Modlitwa misją kapłańskiego życia

Kościół powierza prezbiterom wielkie i święte zadanie polegające na uobecnieniu przez ich modlitwę modlitwy samego Zbawiciela, która ma trwać w Kościele świętym w sposób nieprzerwany³⁶. Kapłan modli się zatem poprawnie wówczas, gdy modli się tak jak Kościół, to znaczy zawsze przez Chrystusa, z Chrystusem i w Chrystusie. Kapłan bogaty Jezusem Chrystusem wystarcza sobie i jest jednocześnie dla innych³⁷. *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów* przypomni ten obowiązek w następujących słowach: „By pozostać wiernym zadaniu «trwania z Chrystusem», kapłan powinien umieć naśladować modlący się Kościół³⁸. Obowiązek modlitwy prezbiterów wynika z faktu przyjęcia przez nich sakramentu kapłaństwa, poprzez który upodobnili się oni do Jezusa Chrystusa – Najwyższego i Wiecznego Kapłana. Spełniają w ten sposób posługę Dobrego Pasterza, który modli się za swoich. Należy zatem podkreślić, że kapłan nie może w sposób godny sprawować swej posługi, jeśli nie posiada solidnego duchowego fundamentu – zdrowi duchowo kapłani to w konsekwencji zdrowy duchowo Kościół³⁹. Stąd kapłan będący człowiekiem modlitwy nie może ograniczyć swych praktyk pobożnościowych jedynie do celebrowania Eucharystii i odprowadzania Liturgii Godzin, do której jest zobowiązany. Wzorem dla kapłana jest bowiem Jezusa Chrystus – Najwyższy i Wieczny Kapłan, którego życie było przepełnione modlitwą i z niej wynikała wszelka Jego

³³ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Instrukcja Kapłan pasterz*, nr 14.

³⁴ Por. Cz. Podlewski, *Homilia: Nasza kapłańska modlitwa*, „Notitiae Unionis Apostolicae” 50 (2008), s. 74.

³⁵ Por. Jan Paweł II, *Bądźcie szczęśliwi i dumni, że jesteście kapłanami. Do księży Paryża w Notre – Dame (30.05.1980)*, w: Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, przygotowanie do druku E.Weron – A. Jaroch, t. II, 1 (1980), Poznań 1985, s. 675.

³⁶ Por. J. Miazek, *dz. cyt.*, s. 172.

³⁷ Por. A. Nowak, *dz. cyt.*, s. 220.

³⁸ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze*, nr 41.

³⁹ Por. P. Gajda, *Wybrany, konsekrowany i posłany, Kapłan w świetle dokumentów Nauczycielskiego Urzędu Kościoła*, Tarnów 2006, s. 22-23.

działalność. Niewątpliwie ważą kwestią w życiu kapłana są rekolekcje kapłańskie, do odbywania których jest zobowiązany na mocy prawa, czytamy bowiem w *Kodeksie prawa kanonicznego*, że duchowni „obowiązani są również do odprawiania rekolekcji, według przepisów prawa partykularnego”⁴⁰, a ponad to „zachęca się, by regularnie oddawali się rozmyślaniu, często przystępowali do sakramentu pokuty, oddawali szczególną cześć Bogurodzicy Dziewicy i praktykowali inne powszechne i partykularne środki uświęcenia”⁴¹.

7. Kapłan mężem modlitwy

Ponieważ kapłan jest mężem modlitwy, która podobna jest do wonności wznoszącej się do Boga, dlatego jego życie powinno wydawać woń duchową i przykładem pociągać dusze do Boga⁴². Przypomina o tym święty Paweł, kiedy pisze o godności powołania: „Jesteśmy bowiem miłą Bogu wonnością Chrystusa” (2 Kor 2, 15). Kapłan ponadto, jak naucza Benedykt XVI, ma w modlitwie „odkrywać wciąż nowe oblicze swojego Pana i najbardziej autentyczną treść swojej misji. Tylko ten, kto utrzymuje ścisłą więź z Panem, zostaje przez Niego pochwycony, może Go nieść innym, może być posłany. To «bycie z Nim» zawsze musi towarzyszyć wypełnianiu posługi kapłańskiej; musi być jej zasadniczą częścią, także i przede wszystkim w chwilach trudnych, kiedy wydaje się, że «rzeczy do zrobienia» są ważniejsze. Niezależnie od tego, gdzie jesteśmy, cokolwiek robimy, musimy zawsze «być z Nim»”⁴³.

8. Wspólnotowy wymiar kapłańskiej modlitwy

Kapłan nie może nigdy zapominać, że jego modlitwa nie ogranicza się tylko do wymiaru indywidualnego, ale posiada zawsze charakter wspólnotowy, ponieważ jest modlitwą Kościoła. Kapłan zaś ze swej natury jest sługą Kościoła, dlatego nie może nie czynić tego, co czyni Kościół, który czerpie wzór z Jezusa Chrystusa, wielokrotnie w czasie swej publicznej działalności oddalającego się na miejsce osobne, by w mocy Ducha Świętego oddawać się modlitwie. Wymaga ona ze strony kapłana świadomości tajemnicy i łaski, a także poświęcenia czasu, ponieważ autentyczność kapłańskiej posługi przychodzi poprzez modlitwę i niej się sprawdza⁴⁴. Koniecznym jest zatem, aby „prezbiter tak zorganizował swoje życie modlitwy, by obejmowało ono codzienną celebrację Eucharystii, z odpowiednim przygotowaniem i dziękczynieniem; częstą spowiedź i kierownictwo duchowe praktykowane już w seminarium; integralną i gorliwą celebrację liturgii godzin, do której jest codziennie zobowią-

⁴⁰ *Kodeks prawa kanonicznego*, kan. 276 §2, p. 4.

⁴¹ *Kodeks Prawa Kanonicznego*, kan. 276 §2, p. 5.

⁴² Por. A. Cicognani, *Kapłan w Listach św. Pawła*, Detroit 1949, s. 22.

⁴³ Benedykt XVI, *Kościół potrzebuje każdego z was i bardzo na was liczy! Homilia podczas świeceń kapłańskich w Bazylice Watykańskiej (20.06.2010)*, „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.), 31/8–9 (2010), s. 40.

⁴⁴ Por. J. Augustyn, *Modlitwa alumna i księdza*, „Pastores” 1 (1998), s. 115-117.

zany; rachunek sumienia; rozmyślanie; czytanie duchowe (*lectio divina*); dłuższe chwile milczenia i dialogu, przede wszystkim w czasie rekolekcji i okresowych dni skupienia. Ponadto, by obejmowało cenne formy pobożności maryjnej, na przykład różaniec, a także «drogę krzyżową» i inne praktyki pobożnościowe, jak również owocną lekturę hagiograficzną⁴⁵. Kapłan modlący się systematycznie ma bowiem świadomość, że bez modlitwy jego duszpasterstwo stanie się płytkie i przerodzi się w zajęcia świeckie. Bez modlitwy prezbiter nie jest w stanie rozpoznać tego, co stanowi istotę jego duszpasterskiej posługi i nie słyszy głosu Boga w swoim życiu. Konsekwencją wyeliminowania modlitwy z kapłańskiego życia jest negatywna zmiana hierarchii wartości, dążeń i czynności kapłańskich oraz świecki styl życia, budzący zgorszenie u ludzi⁴⁶.

9. Modlitwa priorytetem kapłana

Modlitwa zajmuje wśród kapłańskich zadań priorytetowe miejsce, dlatego winna być stawiana nad inne powinności. Ponadto jest ona w kapłańskim życiu niezbędna, by prezbiter mógł zachować pasterską wrażliwość na wszystko, co jest z Ducha, oraz by prawidłowo rozróżniać i dobrze używać tych charyzmatów, które zespalają w jedno i łączą się z posługą kapłańską w Kościele⁴⁷. W tym miejscu warto przywołać słowa Benedykta XVI, które skierował do duchowieństwa: „Nie ulegajmy pokusie pośpiechu, a czas oddany Chrystusowi w cichej, osobistej modlitwie niech nie wydaje się czasem straconym. To właśnie wtedy rodzą się najwspanialsze owoce duszpasterskiej posługi. Nie trzeba się zrażać tym, że modlitwa wymaga wysiłku, że podczas niej zdaje się, że Jezus milczy. On milczy, ale działa⁴⁸”.

10. Modlitwa pokarmem kapłana

Modlitwa, jak przypomina J. Bagrowicz, winna być w życiu kapłana tym, czym karmi się on każdego dnia, dlatego nie może być ona jedynie marginesem jego posługi, ale winna być istotnym jej elementem⁴⁹. Nie może być również pozbawiona elementu wspólnotowego z tymi, którym duchowny posługuje, ponieważ efektywność jego duszpasterstwa jest również owocem modlitwy wiernych. Nie ma bowiem kapłaństwa, które nie byłoby służbą ludowi Bożemu, dlatego nie można go eliminować z kapłańskiej posługi. Istotne znaczenie ma zatem w kontekście tak rozumianej misji kapłana kształtowanie ducha modlitwy w ramach szkolnych katechez. Kapłan

⁴⁵ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze*, nr 39.

⁴⁶ Por. J. Baniak, *Wierność powołaniu a kryzys tożsamości kapłańskiej. Studium socjologiczne na przykładzie Kościoła w Polsce*, Poznań 2000, s. 185.

⁴⁷ Por. W. Zyzak, *Modlitwa w życiu i posłudze prezbitera według nauczania Jana Pawła II*, w: *Homo orans, Modlitwa wspólnotowa i indywidualna*, red. J. Popławski – J. Misiurek – J. Miczyński, t. 10, Lublin 2011, s. 159.

⁴⁸ Benedykt XVI, *Wierzenie w moc*, s. 16.

⁴⁹ Por. J. Bagrowicz, *Radość bycia kapłanem – konsekwancją dla zbawienia świata*, „Ateneum Kapłańskie” 154 (2010), s. 218.

podejmując solidnie realizację tego aspektu swej posługi, daje katechizowanym wyraźne świadectwo swojej tożsamości, kształtując jednocześnie chrześcijańską tożsamość katechizowanych dzieci i młodzieży. Wydaje się koniecznym podjęcie większych starań w seminariach duchownych o kształtowanie w przyszłych kapłanach człowieka rozmiłowanego w modlitwie. Duchem modlitwy winna być przepojona każda kapłańska działalność, zwłaszcza w kontekście katechizacji, ponieważ z jednej strony uchroni ona prezbitera przed zachowaniami wrogimi naturze i misji kapłaństwa, a z drugiej stanie się niezastąpionym świadectwem dla młodych ludzi, z tym większą radością podejmowanym, im większego pasjonata modlitwy dostrzeżę w kapłanie, którego spotykają na ścieżkach swego życia i edukacji. Modlitwa kapłana za katechizowanych oraz uczniów za swego katechetę – kapłana i duszpasterza, buduje między nimi szczerą relację przyjaźni, stając się tym samym zacznym fascynacji ewangeliczną formą życia dla młodych ludzi. Z punktu widzenia prezbitera rodzi radość z posługi, motywującą do pielęgnowania swojej tożsamości oraz wdzięczność wobec Boga – źródła łaski i gorliwości kapłańskiej.

11. Kapłan nauczycielem modlitwy

W świadomości ludzi wierzących, także katechizowanych, kapłan jest mistrzem i nauczycielem modlitwy dzięki świadectwu własnej pobożności i osobistego umiłowania modlitwy⁵⁰. Patrząc na taką postawę własnego kapłana – katechety, nauczyciela religii czy duszpasterza ludzie czują się niejako zobowiązani do zweryfikowania własnej postawy wobec Boga i Kościoła. Trzeba zatem podkreślić, że wierni w sposób niemal precyzyjny są w stanie określić poziom autentyzmu w modlitwie kapłańskiej. Głęboka relacja osobista kapłana z Bogiem na modlitwie staje się zacznym modlitwy tych, którym kapłan posługuje w szkole i parafii. Brak kapłańskiego rozmodlenia może zostawić natomiast w młodych ludziach pewnego rodzaju niedosyt i rozczarowanie, tym bardziej, że współczesna młodzież coraz więcej wymaga od siebie, a co za tym idzie także od swoich nauczycieli i wychowawców, wśród których znajdują się osoby duchowne. Kapłani – aktywiści, pajacujący, by przypodobać się młodym ludziom, nie znajdują w oczach katechizowanych najmniejszego uznania, wręcz przeciwnie są źródłem ich niepokoju. Warto więc przywołać w tym miejscu kryterium słowa Jana Pawła II, który naucza, że „duchowieństwo diecezjalne winno być kołem, którego właściwością jest autentyczna duchowość, poszukiwana i podtrzymywana przez modlitwę indywidualną i wspólnotową, zasilana przez specjalne inicjatywy skupienia i refleksji, wypróbowana w działalności. Aktywność duszpasterska oderwana od tej bazy stałaby się jałowym aktywizmem”⁵¹.

⁵⁰ Por. J. Baniak, *dz. cyt.*, s. 183-184.

⁵¹ Jan Paweł II, *Duchowieństwo diecezjalne dynamicznym wieczernikiem modlitwy, duchowości i wspólnoty. Do kleru diecezjalnego, do zakonników i zakonnice w katedrze w Vittorio Veneto*

Mysł tę wyraził także Benedykt XVI podczas Mszy świętej krzyżma w 2006 roku: „Zwykły aktywizm może być nawet heroiczny. Ostatecznie jednak zewnętrzna działalność pozostaje bezowocna i traci skuteczność, jeśli nie rodzi się z głębokiego, wewnętrznego zjednoczenia z Chrystusem. Czas, który na to poświęcamy, jest naprawdę czasem działalności duszpasterskiej, działalności prawdziwie duszpasterskiej. Kapłan musi być przede wszystkim człowiekiem modlitwy. Świat, w którym panuje gorączkowy aktywizm, często traci orientację. Jego działalność i jego zdolności stają się niszczycielskie, jeśli brakuje mocy modlitwy, z której wytryskują wody życia, zdolne użyźnić jałową ziemię”⁵².

Kapłan prawdziwie rozmodlony może skutecznie wychowywać dzieci i młodzież do takiej formy modlitwy, dzięki której przemianie będzie ulegało ich życie⁵³. Nauczanie religii pozbawione modlitwy jest bezcelowe, nie można bowiem dojść do Boga, ani Go poznać bez budowania osobistej więzi z Nim, jaka dokonuje się właśnie na modlitwie.

12. Modlitwa źródłem dynamizmu pasterskiego

Modlitwa kapłańska leży u podstaw dynamizmu pasterskiego oraz gwarantuje właściwy kierunek postępu w życiu wewnętrznym kapłana. Ona nie pozwala, aby prezbiter ustał na drodze swojego powołania⁵⁴. Ten dynamiczny element duchowego życia każdego kapłana zajmuje w jego życiu szczególne miejsce, ponieważ jest fundamentem, źródłem i gwarancją bycia przez niego świętym w działaniu duszpasterskim. Modlitwa ponadto broni kapłana przez zaniedbaniem życia duchowego⁵⁵. Jest ona źródłem uświęcenia kapłana, a jednocześnie źródłem owocności jego posługi. Zaniedbanie modlitwy w życiu duchowym kapłana nieuchronnie prowadzi do rozpadu jego życia oraz poczucia bezsensu sprawowanej posługi. Ponad to modlitwa uzdalnia prezbitera do właściwego sprawowania sakramentów, do których sam przystępuje, i których jest szafarzem. Wśród sakramentów niewątpliwie dla kapłańskiej duchowości doniosłe znaczenie ma sam sakrament święceń, na mocy którego prezbiter przeżywa i celebrytuje własną tożsamość, a zarazem pokuta i Eucharystia jako fundament jego posługi. Modlitwa więc, mówiąc za Benedyktem XVI „nie jest sprawą marginalną: modlenie się jest wręcz «zawodem» kapłana, także w imieniu ludzi,

---

(15.06.1985), w: Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, przygotowanie do druku E. Weron – A. Jaroch, t. VIII, 1 (1985), Poznań 2003, s. 935.

⁵² Benedykt XVI, *Nasze ręce niech staną się rękami Chrystusa. Msza św. w Wielki Czwartek (13.04.2006)*, „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.), 27/5 (2006), s. 12.

⁵³ Por. Cz. Sondej, *Katecheta – pedagog na wzór Jezusa Chrystusa*, w: *Dzisiejszy katecheta, Stan aktualny i wyzwania*, red. J. Stala, Kraków 2002, s. 120.

⁵⁴ Por. M. Graczyk, *Ofiarniczy wymiar życia celibarycznego*, w: *Celibat znakiem płodności duchowej w Chrystusie, W 40 – lecie encykliki „Sacerdotalis caelibatus”*, red. I. Werbiński, Toruń 2009, s. 99.

⁵⁵ S. Urbański, *dz. cyt.*, s. 319-320.

którzy nie umieją się modlić lub nie znajdują czasu na modlitwę⁵⁶. Jest głosem ludzi młodych w ustach kapłana – ich przewodnika w poznawaniu Boga i nauczyciela.

13. Modlitwa kapłana źródłem powołań

Modlitwa indywidualna kapłana powinna prowadzić do zrodzenia w nim świadomości odpowiedzialności za Kościół oraz ludzi powierzonych ich duszpasterskiej i katechetycznej trosce. Istnieje bowiem, jak czytamy w instrukcji *Kapłan głosiciel Słowa, szafarz sakramentów i przewodnik wspólnoty w drodze do trzeciego tysiąclecia chrześcijaństwa*, „wewnętrzna więź między osobistą modlitwą i przepowiadaniem”⁵⁷. Kształtuje ona styl życia kapłańskiego, pozwalając prezbiterowi na nieustanne zmierzanie ku Bogu, do którego ma prowadzić Lud Boży⁵⁸. Tylko bowiem w łączności z Jezusem, który jest pierwszorzędnym sprawdzą każdego działania duszpasterskiego, jakiegokolwiek wysiłki kapłańskie mają sens i przynoszą owoc⁵⁹. Zwrócił na ten fakt uwagę papież Benedykt XVI w jednym ze swych rozważań podczas audiencji generalnej: „Modlitwa jest pierwszym obowiązkiem, prawdziwą drogą uświęcenia kapłanów oraz duszą prawdziwego «duszpasterstwa powołań». Nie-wielka liczba wyświęconych kapłanów w niektórych krajach nie tylko nie powinna zniechęcać, ale winna skłaniać do tego, by stwarzać więcej miejsc, gdzie można znaleźć ciszę i słuchać Słowa, do przywiązywania większej wagi do kierownictwa duchowego i sakramentu spowiedzi, aby głos Boga, który nieustannie powołuje i utwierdza, mogło usłyszeć wielu młodych ludzi i ochoczo pójść za nim. Kto się modli, nie lęka się; kto się modli, nigdy nie jest sam; kto się modli, zbawia się!”⁶⁰. Obowiązkiem kapłana jest zatem modlitwa z młodymi ludźmi, ale także za nich.

14. Konsekwencje braku modlitwy

Kapłan winien zawsze pamiętać, że mimo jego gorliwości i zażyłego kontaktu z Jezusem Chrystusem jest wiele czynników, które mogą przyczynić się do gaszenia

⁵⁶ Benedykt XVI, *Podstawowym priorytetem kapłana jest codzienna modlitwa i więź z Chrystusem*, Wieczorne czuwanie w wigilię zakończenia Roku Kapłańskiego (10.06.2010), „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.), 31/8-9 (2010), s. 31.

⁵⁷ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Kapłan głosiciel Słowa, szafarz sakramentów i przewodnik wspólnoty w drodze do trzeciego tysiąclecia chrześcijaństwa*, Watykan 1999, wyd. pol. Tarnów 2005, s. 15.

⁵⁸ Por. B. Rozen, *Nauczyciele i wychowawcy w wierze w świetle „Dyrektorium katechetycznego Kościoła w Polsce”*, w: *Przesłanie dokumentów katechetycznych Kościoła w Polsce*, red. S. Dziekoński, s. 91.

⁵⁹ Por. A. Kokoszka, *Zobowiązujące znaki łaski. Sakramentologia moralna*, cz. 2, Tarnów 1995, s. 129.

⁶⁰ Benedykt XVI, «Słowo» i «sakrament» to dwa główne filary posługi kapłańskiej, Audiencja generalna (01.07.2009), „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.), 30/10 (2009), s. 27.

w nim ducha modlitwy. Wśród nich należy wymienić: tempo współczesnego życia, zgiełk, hałas otaczający człowieka, ogrom wrażeń słuchowych i wizualnych, bałagan informacyjny. Aby nie utracić osobistej relacji z Bogiem kapłan musi podjąć w swym życiu jakąś formę ascezy, w ciszy bowiem i milczeniu jest ocalenie dla duchowości kapłana. Przyczyną zerwania relacji z Bogiem, może być również przywiązanie do grzechu, oziębłość duchowa oraz łatwość popadania w drobne konflikty sumienia⁶¹. Benedykt XVI zwraca również uwagę na fakt, że w obliczu szerzącej się sekularyzacji, która „stopniowo usuwa Boga ze sfery publicznej i zasadniczo także z powszechnej świadomości społecznej, kapłan często w odczuciu ogółu postrzegany jest jako «obcy», właśnie ze względu na najbardziej fundamentalne aspekty swojej posługi, takie jak fakt, że jest człowiekiem *sacrum* (...). Z tego względu ważne jest, by przezwyciężyć niebezpieczne skłonności do uproszczeń, w myśl których w minionych dziesięcioleciach (...) ukazywano kapłana niemal jako «pracownika społecznego», co groziło zdradą samego kapłaństwa Chrystusowego»⁶².

Brak modlitwy w kapłańskim życiu prowadzi zatem do osłabienia więzi z Jezusem Chrystusem, a przez to do zagubienia się, utraty własnej tożsamości i sensu kapłańskiej egzystencji. W ostateczności taki stan rzeczy może doprowadzić do porzucenia kapłaństwa albo nawet niewiary⁶³. Pius XI w 1935 roku przestrzegał kapłanów słowami: „Gdzie brak lub zaniedbanie pobożności, tam nawet najświętsze zajęcia i najwznioślejsze obrzędy odbywają się mechanicznie i z przyzwyczajenia. Skoro nie ma w nich ducha, nie ma też życia”⁶⁴.

Podsumowanie

Rozwój kapłańskiego życia duchowego przynależy do priorytetowych zadań prezbitera, dlatego modlitwa jest fundamentem, korzeniem oraz rękojmią świętości wszystkich działań duszpasterskich i katechetycznych⁶⁵. Leży ona u podstaw kapłańskiej posługi wśród dzieci i młodzieży. Samo zaś „przyjęcie (...) orędzia przez katechizowanych, będąc owocem łaski i wolnej woli, jest ostatecznie niezależne od katechety. Z tej też racji działalności katechetycznej musi towarzyszyć modlitwa”⁶⁶. Kapłan musi więc być człowiekiem modlitwy, ponieważ „tylko człowiek

⁶¹ Por. M. Kaczmarek, *dz. cyt.*, s. 131.

⁶² Benedykt XVI, *Kapłaństwo wymaga radykalnej ciągłości między formacją seminaryjną a formacją stałą. Przemówienie do uczestników sympozjum teologicznego zorganizowanego przez Kongregację ds. Duchowieństwa (12. 03. 2010)*, „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.), 31/5 (2010), s. 35.

⁶³ Por. A. Kokoszka, *dz. cyt.*, s. 153.

⁶⁴ Pius XI, *Encyklika o kapłaństwie katolickim „Ad catholici sacerdotii fastigium“*, Watykan 1935, wyd. pol. Warszawa 2001, rozdz. II, p. 2.

⁶⁵ Por. Jan Paweł II, *Prezbiter człowiekiem modlitwy*, s. 44.

⁶⁶ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Ogólna Instrukcja Katechetyczna „Directorium Catechisticum Generale”*, Rzym 1971, nr 71.

modlitwy może autentycznie przyjąć powołanie od Boga⁶⁷. Tylko taki człowiek może w pełni utożsamić się z Jezusem Chrystusem, który wzywał: „Czuwajcie i módlcie się, abyście nie ulegli pokusie” (Mt 26,41). W sposób szczególny słowa te odnoszą się do kapłanów, stąd należy podkreślić, że życie wewnętrzne jest dla kapłana i apostoła zarazem bezwzględnie konieczne jako warunek głębokiej, krzepiącej i udzielającej się innym duszom wiary⁶⁸. Modlitwa pozwala kapłanowi zrozumieć trudne wymagania, które stawia Mu Bóg i Kościół, umacnia jego wiarę i nadzieję oraz uzdalnia do miłowania na wzór Dobrego Pasterza wiernych, których istotną część stanowią katechizowani. Pozwala mu czuć się mocnym, zwłaszcza w chwilach pokus i zwątpienia w sens własnej posługi, a zarazem umacnia do autentycznego świadectwa o własnej tożsamości. Modlitwa także, jak mówi papież Franciszek, „nieustannie oczyszcza serce. Chwalenie i błaganie Boga zapobiegają twarżeniu serca pod wpływem urazu i egoizmu”⁶⁹ – jest to istotny warunek w pracy z dziećmi i młodzieżą, a więc wymóg stawiany każdemu, kto chce być dziś nauczycielem religii.

Literatura

- Augustyn, J., *Modlitwa alumna i księdza*, „Pastores” 1 (1998), s. 109-117.
- Bagrowicz, J., *Radość bycia kapłanem – konsekrowanym dla zbawienia świata*, „Ateneum Kapłańskie” 154 (2010), s. 215-230.
- Baniak, J., *Wierność powołaniu a kryzys tożsamości kapłańskiej. Studium socjologiczne na przykładzie Kościoła w Polsce*, Poznań 2000.
- Benedykt XVI, *Celebrując Eucharystię, kapłani torują drogę modlitwie współczesnych ludzi. Msza św. Krzyżma w Wielki Czwartek (09.04.2009)*, „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.) 30/6 (2009), s. 18-20.
- Benedykt XVI, *Kapłaństwo wymaga radykalnej ciągłości między formacją seminaryjną a formacją stałą. Przemówienie do uczestników sympozjum teologicznego zorganizowanego przez Kongregację ds. Duchowieństwa (12.03.2010)*, „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.) 31/5 (2010), s. 35-36.
- Benedykt XVI, *Kościół potrzebuje każdego z was i bardzo na was liczy!. Homilia podczas święceń kapłańskich w Bazylice Watykańskiej (20.06.2010)*, „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.) 31/8-9 (2010), s. 40-41.
- Benedykt XVI, *Nasze ręce niech staną się rękami Chrystusa. Msza św. w Wielki Czwartek (13.04.2006)*, „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.) 27/5 (2006), s. 10-12.
- Benedykt XVI, *«Nazwałem was przyjaciółmi»*. Homilia Ojca Świętego Benedykta XVI w Wielki Czwartek (13.04.2006), „Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie” 7 (2006), s. 747-750.
- Benedykt XVI, *Podstawowym priorytetem kapłana jest codzienna modlitwa i więź z Chrystusem. Wieczorne czuwanie w wigilię zakończenia Roku Kapłańskiego (10.06.2010)*, „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.) 31/8 – 9 (2010), s. 31-35.
- Benedykt XVI, *«Słowo» i «sakrament» to dwa główne filary posługi kapłańskiej. Audiencja generalna*

⁶⁷ Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium duszpasterstwa powołań*, Sandomierz 1991, nr 26.

⁶⁸ Por. R. Garrigou-Lagrange, *Ku doskonałości kapłańskiej*, Poznań 1958, s. 12.

⁶⁹ Franciszek, *Poeci modlitwy. Audiencja generalna (11.03.2015)*, http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/audiencje/ag_11032015.html [22.09.2017].

- (01.07.2009), „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.) 30/10 (2009), s. 26-27.
- Benedykt XVI, *Wierzyć w moc waszego kapłaństwa! Przemówienie podczas spotkania z duchowieństwem w archikatedrze św. Jana w Warszawie (25.05.2006)*, „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.) 27/6-7 (2006), s. 15-17.
- Biblia Tysiąclecia*, wyd. 5., Poznań 2000.
- Cencini, A., *Ksiądz zawsze «człowiekiem modlitwy»?*, „Pastores” 3 (2009), s. 71-82.
- Chmielewski, M., *Kapłan jako penitent*, „Roczniki Teologiczne” 44 (1997), s. 85-99.
- Chrostowski, W., *Duszpasterstwo biblijne jako składnik nowej ewangelizacji*, w: *Nowa ewangelizacja potrzebuje nowych głosicieli Ewangelii. Materiały z sympozjum w Obrze 19 – 20 kwietnia 2001 r.*, red. A. Wojtczak, Poznań 2001, s. 43-56.
- Cicognani, A., *Kapłan w listach św. Pawła*, Detroit-Michigan 1949.
- Dyrekcja, K.- Koźuch, M.- Trojan, K., *Powołanie, rozeznanie i rozwój. Aspekt psychologiczny*, Kraków 1993.
- Episkopat Polski, *Na tydzień modlitw o powołania*, w: *Listy Pasterskie Episkopatu Polski 1945 – 2000*, cz. 2, Marki 2003, s. 1489-1492.
- Franciszek, *Poeci modlitwy. Audiencja generalna (11.03.2015)*, http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/audiencje/ag_11032015.html [22.09.2017].
- Gajda, P., *Wybrany, konsekrowany i posłany, Kapłan w świetle dokumentów Nauczycielskiego Urzędu Kościoła*, Tarnów 2006.
- Garrigou-Lagrange, R., *Ku doskonałości kapłańskiej*, Poznań 1958.
- Graczyk, M., *Ofiarniczy wymiar życia celibarycznego*, w: *Celibat znakiem płodności duchowej w Chrystusie, W 40 – lecie encykliki „Sacerdotalis caelibatus”*, red. I. Werbiński, Toruń 2009, s. 89-104.
- Jan Paweł II, *Bądźcie szczęśliwi i dumni, że jesteście kapłanami. Do księży Paryża w Notre – Dame (30.05.1980)*, w: Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, przygotowanie do druku E. Weron – A. Jaroch, t. III, 1 (1980), Poznań 1985, s. 672-676.
- Jan Paweł II, *Duchowieństwo diecezjalne dynamicznym wieczernikiem modlitwy, duchowości i wspólnoty. Do kleru diecezjalnego, do zakonników i zakonnice w katedrze w Vittorio Veneto (15.06.1985)*, w: Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, przygotowanie do druku E. Weron – A. Jaroch, t. VIII, 1 (1985), Poznań 2003, s. 934-938.
- Jan Paweł II, *Kapłan – człowiek modlitwy (11.03.1990)*, „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.) 11/2-3 (1990), s. 12.
- Jan Paweł II, *Modlitwa Chrystusa w Getsemani. List na Wielki Czwartek 1987*, w: Jan Paweł II, *Listy na Wielki Czwartek 1979 – 2005*, red. K. Lubowicki, Kraków 2005, s. 127-137.
- Jan Paweł II, *Prezbiter człowiekiem modlitwy. Audiencja generalna (02.06.1993)*, „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.) 14 (1993), s. 44-45.
- Kaczmarek, M., *Chrystus w życiu kapłana*, „Dobry Pasterz” 26 (2001), s. 127-132.
- Kapłaństwo i życie konsekrowane jako wspólnota życia i posługi z Chrystusem*, w: *II Polski Synod Plenarny (1991 – 1999)*, Poznań 2001, s. 159-188.
- Kiciński, J., *Modlitwa źródłem duchowości kapłańskiej*, „Ateneum Kapłańskie” 140 (2003), s. 429-433.
- Kiejkowski, P., *Jezus Chrystus jako kapłan i Jego modlitwa w nauczaniu św. bpa Józefa Sebastiana Pelczara*, „Studia Gnesnensia” 23 (2009), s. 197-216.
- Kodeks Prawa Kanonicznego*, Poznań 1984.
- Kokoszka, A., *Zobowiązujące znaki łaski. Sakramentologia moralna*, cz. 2, Tarnów 1995.
- Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium duszpasterstwa powołań*, Sandomierz 1991.
- Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów*, Watykan 1994, wyd. pol. Tarnów 1995.

- Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Instrukcja „Kapłan pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej“*, Watykan 2002, wyd. pol. Poznań 2002.
- Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Kapłan głosiciel Słowa, szafarz sakramentów i przewodnik wspólnoty w drodze do trzeciego tysiąclecia chrześcijaństwa*, Watykan 1999, wyd. pol. Tarnów 2005.
- Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Ogólna instrukcja katechetyczna „Directorium Catechisticum Generale“*, Watykan 1971, wyd. pol. „Orędownik Diecezji Chełmińskiej” 106/1-2 (1973), s. 3-67.
- Miażek, J., *Kapłan celebrujący Liturgię Godzin*, w: *Sacerdos alter Christus, Kapłan w życiu i posłudze Kościoła na progu trzeciego tysiąclecia, Księga jubileuszowa z okazji siedemdziesiątych urodzin ks. prof. zw. dr. hab. Władysława Nowaka*, red. S. Ropiak – M. Tunkiewicz, Olsztyn 2010, s. 169-181.
- Mitek, E., *Eucharystia w życiu kapłana*, „Homo Dei” 63/3 (1994), s. 15-20.
- Murray, D., *O formacji duchowej w seminarium*, „Ateneum Kapłańskie” 116 (1991), s. 119-126.
- Nowak, A., *Chrystomorfizacja kapłana w celibacie*, w: *Celibat znakiem płodności duchowej w Chrystusie, W 40 – lecie encykliki „Sacerdotalis caelibatus”*, red. I. Werbiński, Toruń 2009, s. 199-221.
- Ogólne wprowadzenie do Liturgii Godzin*, t. I, Poznań 1982.
- Pius XI, *Encyklika o kapłaństwie katolickim „Ad catholici sacerdotii fastigium“*, Watykan 1935, wyd. pol. Warszawa 2001.
- Podlewski, Cz., *Homilia: Nasza kapłańska modlitwa*, „Notitiae Unionis Apostolicae” 50 (2008), s. 74-77.
- Rozen, B., *Nauczyciele i wychowawcy w wierze w świetle „Dyrektorium katechetycznego Kościoła w Polsce”*, w: *Przesłanie dokumentów katechetycznych Kościoła w Polsce*, red. S. Dziekoński, s. 83-100.
- Sondej, Cz., *Katecheta – pedagog na wzór Jezusa Chrystusa*, w: *Dzisiejszy katecheta, Stan aktualny i wyzwania*, J. Stala, Kraków 2002, s. 110-120.
- Thurian, M., *Tożsamość kapłana*, Kraków 1996.
- Urbański, S., *Stala formacja duchowa kapłana w dążeniu do mistycznej świętości*, „Studia Gdańskie” 23 (2008), s. 315-331.
- Zyzak, W., *Modlitwa w życiu i posłudze prezbitera według nauczania Jana Pawła II*, w: *Homo orans, Modlitwa wspólnotowa i indywidualna*, red. J. Popławski – J. Misiurek – J. Miczyński, t. 10, Lublin 2011, s. 153-168.

The Priest as Teacher of Religious Education and as Man of Prayer

Summary: Prayer lies at the heart of a priest's ministry and one of its special dimensions is teaching others. Meeting Jesus Christ gives strength and helps priests to be reliable witnesses of the faith in their parishes and school societies. This article describes prayer as the main foundation of the priest's formation, his strength and the source of his vocation and dynamism, and of his authenticity as a priest in the parish and school society. It also points out the importance of forming communities by praying together and the consequences of lack of prayer in the life of a priest. Praying is the priority and 'food' for the 'shepherds of souls' and because some of them are teachers of religious education at the same time, their ministry would not be successful without it.

Keywords: the man of faith, the man of prayer, formation of priests, the teacher of prayer, the teacher of religious education